

Differentiëren bij Engelse lessen

Engels voor gevorderden

Iedere leerkracht werkt met verschillende niveaus in de klas en de meeste methodes bieden hier concrete mogelijkheden voor, zoals verrijkingsopdrachten of extra instructie. Maar hoe zit het bij Engels? Soms zit je als leerkracht met je handen in het haar, omdat in iedere klas wel enkele leerlingen zitten die het vak Engels 'maar saai' of 'veel te makkelijk' vinden. Hoe geef je Engelse lessen die inspirerend zijn voor alle leerlingen?

Marianne Bodde-Alderlieste

(m.bodde@wxs.nl) is expert in en auteur over vakdidactiek Engels in het basisonderwijs. In 2016 kreeg zij een ridderorde voor haar (landelijke) werk voor dit vakgebied

Lauren Salomons

(info@spelenmetengels.nl) is vakleerkracht Engels in het fulltime hoogbegaafdenonderwijs. Ook is zij trainer op het gebied van VVTO en CLIL

Het is mogelijk om ook bij Engels te differentiëren voor alle leerlingen, zowel op niveau als op aanpak, voor drie types leerlingen: hoogbegaafd, gevorderd en (near)NESPs ((near) native English speaking pupils). Je kunt spelen, derwijs en communicatief inspelen op de behoeften van deze leerlingen. En je kunt diverse werkvormen (onderbouw) en opdrachten uit een methode (midden- en bovenbouw) zo aanpassen dat ze voor meerdere niveaus geschikt zijn.

Vormen van differentiatie

We onderscheiden twee vormen van differentiatie:

- **Convergente differentiatie** heeft het leerstof- jaarklassensysteem als uitgangspunt. Dat is erop gericht om een vastgestelde hoeveelheid leerstof in een vastgesteld aantal jaren bij de leerlingen aan te leren, uitgaande van minimumdoelen voor de groep als geheel en dat alle leerlingen meedoen aan de klassikale instructie. Om toch differentiatie te bieden, kun je de leerlingen in niveaugroepen verdelen vanuit de lesstof: basisstof, basisstof met verlengde instructie, basisstof met verrijking. Er wordt dan gewerkt vanuit een lespakket – ook wel methode genoemd – Engels voor het primair onderwijs, die leidend is voor de niveauverdeling. Als er geen gedifferentieerde lesstof in de methode aanwezig is, kun je de stof op

de behoefte aanpassen. Deze manier vergt weinig voorbereiding en is de meest gebruikte vorm van differentiatie;

- **Divergente differentiatie** waarbij op basis van testresultaten (Bodde & Salomons, 2018) en persoonlijke gesprekken wordt gekeken naar de onderwijsbehoeften van individuele leerlingen, zodat er op meerdere niveaus en met individuele eindtermen kan worden gewerkt. De leerkracht is hierbij begeleider van het leerproces van de leerlingen. Deze vorm vraagt weliswaar meer (voorbereidings)tijd, een goede organisatie en klassenmanagement, maar het voordeel is dat je onderwijs op maat kunt bieden.

Omdat meerbegaafde, gevorderde en (near-)NESPs voldoende uitgedaagd moeten worden, om hun Engels te verbeteren in plaats van eindeloos te herhalen wat ze al weten en kunnen, biedt convergente differentiatie te weinig uitdaging en niveau. Vaak komt verrijken voor hen neer op meer van hetzelfde doen. Voor hen is divergente differentiatie het meest geschikt, aangevuld met enkele voorbeelden van convergente differentiatie. Het doel is om de drie types leerlingen opdrachten en activiteiten aan te bieden die een beroep doen op hun creativiteit, hun zelfstandigheid bevorderen, een onderzoekende en reflectieve houding stimuleren en interactie uitlokken. De stof moet ook uitdagend zijn, zodat ze niet afdwalen en verveeld raken.

Voorbeelden

De voorbeelden uit dit artikel komen uit de lespraktijk met hoogbegaafde leerlingen van Lauren Salomons en van Marianne Bodde als vakdidactisch expert Engels in het basisonderwijs.

Ideeën onderbouw

Je begint altijd met inventariseren wat (alle) leerlingen van het nieuwe onderwerp weten om de voorkennis in kaart te brengen (we gaan in alle groepen uit van werken met het vierfasenmodel).

Foto's: Lauren Salomons

In de onderbouw zie je al grote niveaoverschillen en je wilt alle leerlingen betrokken houden in de les en voorkomen dat ze afhaken, omdat het te moeilijk of juist te makkelijk is. Leerlingen die meer moeite hebben met Engels zullen veel leren van de input die jij als leerkracht geeft, waarbij herhaling een grote rol speelt. Zo kun je deze leerlingen, na een klassikale activiteit, nogmaals uitleggen wat je zojuist hebt gedaan of besproken. Of je kunt ze een aantal extra vragen stellen om te zien of ze de stof hebben begrepen.

Voor de gevorderde leerlingen is herhaling juist niet nodig, omdat ze de stof al beheersen en behoefte hebben aan meer uitdaging. Dit kun je op twee manieren doen: je houdt de input kort, zodat ze sneller kunnen gaan oefenen met spelletjes en werkbladen. Of je geeft extra aanvullende input, zodat ook deze leerlingen nieuwe woorden en zinnen leren. Vaak gaat deze nieuwe extra input al vanzelf, doordat ze meer woorden oppikken tijdens het voorlezen, het kijken naar filmpjes of het luisteren naar liedjes. Daar waar de ene leerling alleen 'bear' hoort en begrijpt, zal de andere leerling 'The brown bear likes to eat fish' begrijpen en zo al meer met de zinsstructuur bezig zijn.

Als de leerlingen een liedje of prentenboek al kennen of als de taal die wordt gebruikt onder hun niveau ligt, bied je hen een (extra) luisteropdracht aan voordat je gaat lezen of zingen:

- Geef ze een plaatje van een woord dat vaak in het verhaal of liedje voorkomt: elke keer als ze dat woord horen, gaan ze staan.

- Geef ze één of twee richtvragen, zodat ze goed opletten om het antwoord niet te missen: What animal comes after the blue horse? What colour is the dog?
- Geef vooraf een opdracht met behulp van een werkblad of kleine flashcards, bijvoorbeeld plaatjes op een logische volgorde leggen of plaatjes nummeren. Tijdens het voorlezen kunnen ze hun werk meteen nakijken.

Na het differentiëren tijdens de inpuifase, kun je de gevorderde leerlingen in de oefen- en transferfase uitdagen met een eenvoudig project waarbij hun zelfstandigheid, creativiteit en onderzoekende houding worden gestimuleerd. Denk aan het maken van een poster of een boekje met plaatjes en tekeningen, behorend bij het thema waar je op dat moment mee bezig bent. Laat leerlingen onderzoeken welke woorden ze al kennen of juist nieuw geleerd hebben en in welke context ze deze woorden meestal tegenkomen. Ze kunnen hun poster of boekje vervolgens presenteren aan hun klasgenoten.

- Als je deze leerlingen met elkaar laat samenwerken, kun je hen hetzelfde werk of spelletje aanbieden. Daarbij kunnen ze van elkaar leren en elkaar wellicht feedback geven. De minder gevorderde leerlingen kunnen dan extra instructie krijgen of een eenvoudiger variant van het spelletje of werkje doen.
- Bij klassikale spelletjes als bingo, lotto en memory kun je deze groep leerlingen meer en

Voor gevorderde leerlingen is herhaling niet nodig, omdat ze de stof al beheersen. Houdt de input kort, zodat ze sneller kunnen oefenen met spelletjes en werkbladen

Laat leerlingen een presentatie maken over een bepaald thema. Geef ze een helder doel en bespreek welke stappen ze gaan zetten

andersoortige kaarten geven zodat ze sneller moeten denken en beter moeten opletten. Of je laat ze zelf een spelletje of activiteit bedenken, passend bij het thema van dat moment.

- Je kunt ze ook zelfstandig op de computer laten werken door filmpjes te bekijken en spelletjes te spelen. Sites die eenvoudig te bedienen zijn voor jonge kinderen zijn: www.learnenglishkids.britishcouncil.org en www.cbeebies.com. Ook de YouTube-filmpjes van Peppa Pig, Get squiggling, English Singing en ELF Kids videos zijn handig voor individueel Engels leren, omdat er veel verschillende onderwerpen en niveaus aan de orde komen. Zo leren ze bijvoorbeeld bij Get squiggling niet alleen Engels, maar ook tekenen en vocabulaire dat met het onderwerp te maken heeft (a curved line, a straight line, a circle). Bij de filmpjes van English Singing kunnen ze woordjes en zinnestjes hardop nazeggen.

Zorg altijd voor extra en uitdagende werkbladen of knutselactiviteiten, zodat leerlingen verder kunnen als ze snel klaar zijn met een opdracht of de opdracht toch te makkelijk is. Zo kun je op www.toolsforeducators.com een thema kiezen en zelf een doolhof voor je leerlingen maken, maar ook een dominospel of dobbelstenen met plaatjes. Hiermee kunnen de gevorderde leerlingen zelfstandig aan de slag.

Ideeën midden- en bovenbouw

Als je gebruikmaakt van een methode, bekijk dan van tevoren hoe je de opdrachten uitdagender kunt maken. Vaak werken methodes aan de hand van standaard thema's en moeten leerlingen veelvuldig woordjes invullen, zinnestjes maken en luisteropdrachten doen. Als de gevorderde leerlingen al voldoende input hebben gekregen en toe zijn aan output, maak je de thema's uitgebreider, dus uitdagender, voor alle niveaus, en bied je meer verdieping met aanvullende input en opdrachten. Leg bijvoorbeeld een link naar andere vakken of de wereld om hen heen. Is het thema 'Wild animals'? Laat de gevorderde leerlingen onderzoeken welke dieren er tot 'The Big Five' behoren, welke wilde dieren worden bedreigd en in welke landen ze voorkomen. Laat ze hier bijvoorbeeld een PowerPointpresentatie of werkstuk van maken.

- Heb je een opdracht waarbij de leerlingen moeten luisteren en tegelijkertijd op een plattegrond de juiste winkels moeten invullen? De gevorderde leerling heeft deze input waarschijnlijk niet meer nodig en kan een andere opdracht doen: laat de leerling zelf een plattegrond tekenen met minimaal acht gebouwen en beschrijven aan de leerkracht of aan zijn klas-

genoten waar welk gebouw zich bevindt. De klasgenoten kunnen dit dan weer op een lege plattegrond invullen. Of je geeft meer en extra opdrachten bij dezelfde plattegrond. Bijvoorbeeld: 'You are standing in front of the supermarket and you have to go to the park. Describe your walk to the park' (use: to the left, turn right, first turn left, straight through, et cetera). Of: 'What do you think are the most important buildings for a town and why? Write this down' of 'If you could change two things on this map, what would you change and why?'

- Gaat je methode aan de slag met het thema 'The weather'? Laat gevorderde leerlingen dan zelf onderzoeken welk type weerberichten er zijn en hoe ze van elkaar verschillen (krant, radio, televisie, et cetera), zelf het weer presenteren, elkaar interviewen over het weer in diverse landen of er een ander thema ('Clothes', 'Seasons') aan toevoegen.
- Laat leerlingen een (bord)spel maken bij een specifiek thema, een quiz bedenken (bijvoorbeeld op Kahoot), een PowerPointpresentatie maken of een dialoog uitschrijven en naspelen. Geef ze hierbij een helder doel en bespreek samen de stappen die ze gaan zetten om dit doel te bereiken. Wat ga je onderzoeken? Wat heb je nodig? Hoe ga je het aanpakken? Hoe ga je samenwerken? Welke vorm van presentatie kies je?
- Geef bij een lees- of luistertekst vooraf een aantal plaatjes of zinnen van de tekst en laat de leerlingen deze op goede volgorde leggen. Of geef vooraf een aantal moeilijke woorden uit de tekst en laat de leerlingen de betekenis raden. Ook kun je enkele vragen over de tekst bedenken, zodat de leerlingen deze tijdens het luisteren of lezen kunnen beantwoorden (denk ook aan: waar speelt het zich af? Hoeveel mensen komen er aan het woord? Wat valt je op?).
- Laat de gevorderde leerlingen bij schrijfopdrachten hun eigen mening geven. Zo kun je

Zorg voor extra en uitdagende werkbladen, zodat leerlingen verder kunnen als ze klaar zijn met een opdracht

bij het thema 'Fruit' vragen: 'What kinds of fruit do you like and why? What dishes can you make with fruit? Can you think of other healthy snacks?' Geef ook bij afgebakende spreek- of schrijfopdrachten een extra onderwerp om over te praten of ruimte voor gesprek en discussie.

Geef leerlingen de ruimte om te brainstormen, om hun gedachten de vrije loop te laten, om initiatief te tonen en om vragen te stellen, zonder dat je te veel afwijkt van waar het daadwerkelijk over gaat. Als kinderen eraan wennen om hun denkvermogen optimaal te gebruiken, hebben ze positieve leerervaringen en leren ze meer uitdagende taken aan te gaan. Hun zelfvertrouwen zal groeien. Vind je het lastig om iets uitdagends te bedenken bij een thema of opdracht uit de methode? Vaak hebben de leerlingen zelf de geweldigste ideeën.

Aanpak

Voor met name hoogbegaafde leerlingen past het werken uit het lespakket Engels, de gemiddelde aanpak, niet. Zij hebben behoefte aan out-of-the-box werken, omdat ze vaak creatieve ideeën hebben en makkelijk verbindingen leggen tussen diverse mogelijkheden. Ze leren graag top-down, waarbij ze eerst kijken naar het grote geheel (de hele context van de leerstof) en dan pas aan de slag gaan met details. Ze willen eerst weten waarom ze iets gaan leren en wat ze er uiteindelijk mee kunnen doen. Door niet tegemoet te komen aan hun behoeften, raken leerlingen verveeld of zoeken ze afleiding. Hierdoor lijken ze misschien niet geïnteresseerd, maar niets is minder waar. De combinatie van Engels leren en vakinhoud leren en verwerken door primary CLIL lijkt voor deze groep leerlingen dan ook de meest geschikte aanpak (Bodde-Alderlieste, 2018). Er zijn variaties in aanpak met als uitgangspunt: veel variatie in werkvormen, verwerking en einddoelen. Je hoeft

ze niet allemaal in iedere les te verwerken, maar probeer zo veel mogelijk te variëren.

- Je kunt deze leerlingen aan een uitdagend individueel doel laten werken waar ze van kunnen leren en waarbij ze zelf mogen bedenken wat het doel is en hoe ze dat doel het liefst willen bereiken. Voordat je aan een nieuw thema begint, laat je ze bedenken wat ze aan het eind van de lessenreeks met dit thema willen bereiken: bijvoorbeeld het schrijven van een verhaal, het spelen van een toneelstuk, een presentatie geven of werkstuk maken, het maken van een eigen spel, een les geven aan klasgenoten of het maken van een vlog, film of toneelstukje. De uitgewerkte opdrachten kunnen ze in een leerlingportfolio bewaren.
- Je kunt opdrachten uit de methode communicatiever maken door gebruik van (zelfgemaakte) flashcards (flitskaarten) en door leerlingen de woorden en zinnen in tweetallen hardop te laten oefenen met behulp van 'information gap activities' (zie www.spelenmetengels.nl/working-in-pairs). Bij deze werkvorm hebben de leerlingen elkaar nodig om een schema of puzzel compleet te maken.
- Als je de manier waarop ze de nieuwe woorden en zinnen krijgen aangeboden varieert (de ene keer met flashcards, een andere keer met een kort filmpje of liedje, een tekst, een spel, een voorleesboek), houd je de aandacht van deze leerlingen vast.
- Geef ze regelmatig opdrachten waarbij ze kunnen bewegen. Kopieer en print plaatjes, woordjes of zinnestukjes uit de methode en verdeel ze over de leerlingen. Door rond te lopen en de zinnestukjes toe te passen of door medeleerlingen vragen te stellen, zoeken ze er een klasgenootje bij en kunnen ze op hun eigen niveau communiceren.
- Lezen is een manier om aan de behoefte van deze leerlingen tegemoet te komen. Er zijn veel Engelstalige boeken verkrijgbaar, te koop of te leen, voor Engelstalige leerlingen en second language learners (zie www.littlelibrary.nl). Vaak komen leerlingen zelf al met een boek of voorkeursonderwerp aan. Ze kunnen aan hun medeleerlingen over het boek of onderwerp vertellen of een presentatie maken. ●

Blijven uitdagen

Om gevorderde leerlingen blijvend voor het vak Engels te stimuleren, is het nodig om hun eindproduct(en) te evalueren op gebruik van taal, inhoud en samenwerking, afwerking en inzet.

LITERA TUUR!

- Bodde-Alderlieste, M.J. & Salomons, L. (2018). *Engels in het basisonderwijs. (Meer dan de) kennisbasis vakdidactiek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Bodde-Alderlieste, M.J. (2018). Vakken in het Engels. Vakintegratie met primary CLIL. *JSW, 102* (5), 6-9.

Maak jij al gebruik van JSW's digitale archief?

Meer dan
1.000
artikelen!

Toegang krijgen tot JSW's digitale archief is heel makkelijk. Gebruik hiervoor de toegangscode die je iedere maand via mail ontvangt. Deze code staat ook in de inhoudsopgave van het blad vermeld.

Als JSW-abonnee heb je onbeperkt toegang tot alle artikelen die sinds 2005 gepubliceerd zijn. Via ons digitale archief. Wanneer en waar je maar wilt. Via pc, laptop, tablet of mobiel.

Als abonnee heb je onbeperkt en kosteloos toegang. Wanneer, waar en hoe je maar wilt

JSW's digitale archief biedt een schat aan informatie (meer dan 1.000 artikelen)

Zoeken kan op artikel, jaartal, categorie en trefwoord

Benut je abonnement optimaal

Nieuwsgierig geworden? Zelf ervaren? Ga naar: www.jsw-online.nl/archief